

СУЧАСНИЙ СТАН СОЦІАЛЬНОГО ТА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

©2019 ГОРДЕЙ О. Д., МИРКУН Б. А.

УДК 330.5
JEL: R13

Гордей О. Д., Миркун Б. А. Сучасний стан соціального та економічного розвитку України

Метою роботи є аналітичне дослідження стану соціального та економічного розвитку України в сучасних умовах. Досліджено поняття «соціально-економічний розвиток», обґрунтовано чинники, що здійснюють вплив на стан його основних складових. Проаналізовано такі складові соціального та економічного розвитку: інституційний устрій, економічний потенціал, місце національної економіки на міжнародній арені, рівень інновацій, політична стабільність, інвестиційний клімат, рівень життя населення. Проведений аналіз показав, що визначення значної кількості показників, які складають основу соціально-економічного розвитку в Україні, не відбувається. Наприклад, рівень життя населення Міністерство соціальної політики визначає лише на основі економічних факторів, водночас соціальний аспект абсолютно не враховується. У результаті дослідження з'ясовано, що за більшістю міжнародних рейтингів та індексів, які є базисом для здійснення оцінки соціально-економічного розвитку, Україна займає позиції нижче середнього. Зокрема, досліджується Індекс людського розвитку, Глобальний рейтинг інновацій, Індекс інвестиційної привабливості, рейтинг країн за рівнем ВВП на душу населення. Один із найголовніших показників виміру рівня життя населення – Індекс людського розвитку – щороку погіршується. У ході аналізу було з'ясовано основні фактори, які здійснюють негативний вплив на рівень соціально-економічного розвитку України. Одними із основних чинників згубного впливу є корупція, інфляція та недосконала податкова система. Проте, незважаючи на складне економічне становище, політичну нестабільність та низький рівень життя населення, відзначається, що Україна має потужний внутрішній потенціал, необхідний для покращення соціального та економічного розвитку.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, рівень життя, економічне зростання, інноваційний потенціал, інвестиційний клімат.

DOI:

Рис.: 5. Табл.: 1. Бібл.: 19.

Гордей Оксана Дмитрівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів імені Л. Л. Тарангул, Університет державної фіскальної служби України (вул. Університетська, 31, Ірпінь, 08201, Україна)

E-mail: oksana_@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6938-0548>

Миркун Богдана Анатоліївна – магістрантка, Навчально-науковий інститут фінансів, банківської справи Університету державної фіскальної служби України (вул. Університетська, 31, корп. В, Ірпінь, 08201, Україна)

E-mail: feodosiaa@bigmir.net

УДК 330.5
JEL: R13UDC 330.5
JEL: R13

Гордей О. Д., Миркун Б. А. Современное состояние социального и экономического развития Украины

Целью работы является аналитическое исследование состояния социального и экономического развития Украины в современных условиях. Исследовано понятие «социально-экономическое развитие», обоснованы факторы, оказывающие влияние на состояние его основных составляющих. Проанализированы такие составляющие социального и экономического развития: экономический потенциал, место национальной экономики на международной арене, уровень инноваций, политическая стабильность, инвестиционный климат, уровень жизни населения. Проведенный анализ доказал, что определение значительного количества показателей, которые составляют основу социально-экономического развития в Украине, не происходит. Например, уровень жизни населения Министерство социальной политики Украины определяет лишь на основании экономических факторов, в то время как социальный аспект совершенно упускается. В результате исследования установлено, что по большинству международных рейтингов и индексов, которые лежат в основе оценки состояния социально-экономического развития, Украина занимает позиции ниже среднего. В частности, исследуется Индекс человеческого развития, Глобальный рейтинг инноваций, Индекс инвестиционной привлекательности, рейтинг стран по уровню ВВП на душу населения. Один из главных показателей измерения уровня жизни населения – Индекс человеческого развития – ежегодно ухудшается. В ходе анализа были выяснены основные факторы, оказывающие негативное влияние на уровень социально-экономического развития Украины. Наиболее пагубными факторами являются коррупция, инфляция и несовершенная налоговая система. Однако, несмотря на сложное экономическое положение, политическую нестабильность и низкий уровень жизни населения, отмечается, что Украина имеет большой внутренний потенциал, необходимый для улучшения социально-экономического развития.

Ключевые слова: социально-экономическое развитие, уровень жизни, экономический рост, инновационный потенциал, инвестиционный климат.

Hordei O. D., Myrkun B. A. The Current Status of the Socio-Economic Development of Ukraine

The publication is aimed at an analytical study on the status of Ukraine's socio-economic development in the current conditions. The concept of «socio-economic development» is studied, the factors that influence the status of its main components are substantiated. The following components of the socio-economic development are analyzed: economic potential, place of the national economy in the international arena, level of innovation, political stability, investment climate, living standards of the population. The carried out analysis proved that the identification of a significant number of indicators that form the basis of socio-economic development in Ukraine does not occur. For example, the standard of living of the population is determined by the Ministry of Social Policy of Ukraine only on the basis of economic factors, while the social aspect is completely overlooked. As a result of the study, it is determined that according to the most international ratings and indices, which constitute the basis for assessment of the status of socio-economic development, Ukraine occupies a position below the average. In particular, the Human Development Index, the Global Innovation Ranking, the Investment Attractiveness Index, and the countries' GDP per capita rating are examined. One of the main indicators for measuring the standard of living of the population, the Human Development Index, is deteriorating year to year. In the course of an analysis the main factors that had a negative impact on the level of socio-economic development of Ukraine were clarified. The most pernicious factors are corruption, inflation and an imperfect tax system. However, despite the difficult economic situation, political instability and low standards of living of the population, it is noted that Ukraine has a great domestic potential necessary to improve the socio-economic development.

Keywords: socio-economic development, living standards, economic growth, innovation potential, investment climate.

Рис.: 5. Табл.: 1. Библ.: 19.

Гордей Оксана Дмитриевна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів імені Л. Л. Тарангул, Університет державної фіскальної служби України (ул. Університетська, 31, Ірпень, 08201, Україна) E-mail: oksana_@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6938-0548>

Миркун Богдана Анатольевна – магістрантка, Учебно-научний інститут фінансів, банківського дела Університета державної фіскальної служби України (ул. Університетська, 31, корп. В, Ірпень, 08201, Україна) E-mail: feodosiaaa@bigmir.net

Fig.: 5. Tabl.: 1. Bibl.: 19.

Hordei Oksana D. – D. Sc. (Economics), Professor, Professor of the Department of Finance named after L. L. Tarantul, University of the State Fiscal Service of Ukraine (31 Universytetska Str., Irpin, 08201, Ukraine)
E-mail: oksana_@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6938-0548>

Myrkun Bohdana A. – Graduate Student, Educational and Research Institute of Finance, Banking of the University of State Fiscal Service of Ukraine (Bldg B, 31 Universytetska Str., Irpin, 08201, Ukraine)
E-mail: feodosiaaa@bigmir.net

У сучасних умовах функціонування світової економіки кожна держава намагається досягти високого рівня соціального та економічного розвитку. Оскільки під час глобалізаційних процесів зростають вимоги до розвитку національних економік, Україна повинна здійснити розробку такої стратегії економічного та соціального розвитку, яка дозволить за макроекономічними показниками та рівнем життя населення зайняти передове місце на міжнародній арені.

«Соціальний та економічний розвиток – складний і суперечливий процес, у якому взаємодіють позитивні та негативні фактори, а періоди прогресу змінюються періодами регресу. Комплексний економічний і соціальний розвиток – це процес, спрямований на раціональне використання місцевих природних і трудових ресурсів, ефективний розвиток економічного потенціалу певної території при науково обґрунтованій спеціалізації її господарства і, водночас, на розвиток соціальної інфраструктури, сфери послуг для населення, виробництво товарів народного споживання, забезпечення охорони навколишнього середовища» [1]. Це одне із важливих понять економіки держави, яке за своїми показниками відображає стан і місце національної економіки в міжнародному просторі.

Наразі питання сповільнення соціально-економічного розвитку є однією з головних проблем світової спільноти. Саме тому соціально-економічний розвиток країни є предметом дослідження багатьох вчених. Вагомий внесок у дослідження теоретичних і практичних аспектів соціального та економічного розвитку зробили такі вчені, як М. Ф. Аверкіна, Т. М. Болотова, І. І. Касілов, О. І. Клімова, М. В. Макаренко, Л. Є. Сімків, І. А. Чухно, Н. П. Чорна та інші.

Метою статті є оцінка показників соціального та економічного розвитку країни, дослідження його стану в Україні в умовах сучасності задля формування перспективних напрямів розвитку.

У цьому суперечливому процесі взаємодіють як позитивні фактори, такі як державна політика, науково-технічний прогрес, природний і ресурсний потенціал, позитивна динаміка ВВП, так і негативні – політична нестабільність, військові конфлікти, сировинна спрямованість експорту, нестабільність у податковій системі тощо.

Щодо поняття «економічний розвиток», то Л. Є. Сімків його трактує як «...багатоплановий процес, який охоплює економічне зростання, структурні зміни в економіці, удосконалення умов та якості життя населення» [2, с. 67]. Таким чином, розвиток економіки виражається не тільки тоді, коли відбуваються структурні зрушення в економіці, а й тоді, коли створюється фундамент для здійснення зростання економіки в майбутньому.

Для ефективного соціально-економічного розвитку необхідно підтримувати оптимальний баланс його складових. До них належать: інституційний устрій, економічний потенціал, місце національної економіки на міжнародній арені, рівень інновацій, політична стабільність, інвестиційний клімат, рівень життя населення [3, с. 103].

Економічний потенціал є фундаментом соціально-економічного розвитку. Згідно з позицією М. В. Макаренка, «економічний потенціал у більшості випадків розглядають як сукупну здатність економіки та її галузей, підприємств, господарств здійснювати виробничо-економічну діяльність, випускати продукцію, товари і послуги, задовольняти запити населення, суспільні потреби, забезпечувати розвиток виробництва і потреби споживача» [4, с. 13].

Економічний потенціал країни характеризує можливість національної економіки виробляти матеріальні блага, надавати послуги, задовольняти економічні потреби суспільства. Це пов'язано з використанням усіх доступних ресурсів – природних і виробничих, матеріальних і трудових, фінансових і науково-технічних, інформаційних тощо. Вони формують структуру економічного потенціалу країни. Рівень соціально-економічного розвитку будь-якої держави є наслідком реалізації її економічного потенціалу.

Валовий внутрішній продукт (ВВП) – один із найважливіших показників розвитку економіки, який характеризує кінцевий результат виробничої діяльності економічних одиниць-резидентів у сфері матеріального та нематеріального виробництва. Цей показник є головним індикатором економічного розвитку, що якнайповніше характеризує сумарний обсяг виробництва товарів та послуг за певний період. Слід зазначити, що аналіз тенденції та структури ВВП продукуює створення інформаційної бази для майбут-

нього прогнозування економічного стану економіки та життєвого рівня населення [5, с. 43].

Спостерігаючи динаміку номінального ВВП України з 2002 по 2018 рр. (табл. 1), можемо переконатися в тому, що існує тенденція зростання протягом практично всього досліджуваного періоду, окрім років, які характеризувалися кризовими станами, такими як світова економічна криза 2008–2009 рр. і фінансово-економічна криза в Україні 2014–2015 рр.

ституту представницької демократії, високий рівень монополізації економіки, відсутність забезпеченості права власності, системна корупція на найвищому рівні управління країною, руйнація інституту довіри до органів державної влади тощо [8, с. 43–58].

Одним із головних векторів розвитку економіки України є залучення іноземних інвестицій. За останнє десятиріччя в Україні відбулися глибокі структурні деформації та значне відставання від європейських

Таблиця 1

Валовий внутрішній продукт України з 2012 по 2018 рр. (млн грн)

Рік	Номінальний ВВП (у фактичних цінах)	Реальний ВВП (у цінах попереднього року)	Різниця (реальний – номінальний)	
2012	1408889	1304064	-104825	-7.4%
2013	1454931	1410609	-44322	-3.0%
2014	1566728	1365123	-201605	-12.9%
2015	1979458	1430290	-549168	-27.7%
2016	2383182	2034430	-348752	-14.6%
2017	2982920	2445587	-537333	-18.0%
2018	3558706	3083409	-475297	-13.4%

Джерело: побудовано на основі даних Державної служби статистики України [6].

Щороку Світовим банком складається рейтинг країн світу за рівнем валового внутрішнього продукту на душу населення (рис. 1). У 2018 р. Україна зайняла 127 позицію зі 181 можливих. Це свідчить про поліпшення соціально-економічного становища, оскільки показник є найкращим за останні чотири роки. Проте, судячи з даного рейтингу, рівень економічного розвитку на сьогоднішній день не досягнув рівня 2013 р., із завершенням якого в Україні розпочалася фінансово-економічна криза.

Місце

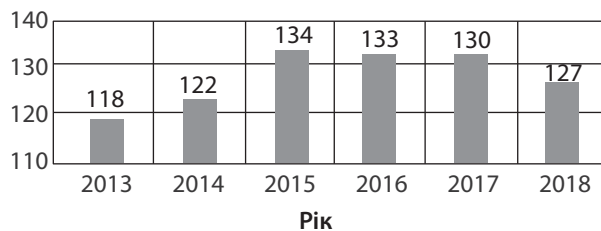

Рис. 1. Місце України в рейтингу країн по рівню ВВП на душу населення (2013–2018 рр.)

Джерело: побудовано на основі даних The World Bank [7].

Інституційний устрій країни є фундаментальною основою, яка визначає функціонування національної економіки, адекватність її реакцій на зовнішні та внутрішні шоки та можливості високотехнологічного розвитку. Щодо основних проблем інституційного устрою в Україні, то, згідно зі Стратегією інноваційного розвитку 2018 р., до них належать: відсутність ін-

країн за сукупною продуктивністю всіх факторів виробництва, а значить, і рівня життя населення [9]. У результаті цих негативних змін відбувається ускладнення інвестиційної діяльності.

Щороку ЄБА (Європейська Бізнес-Асоціація) здійснює оцінку інвестиційного клімату. Згідно з даними ЄБА протягом 2013–2018 рр. індекс інвестиційної привабливості України мав тенденцію до зростання та у 2017 р. покинув негативну площину (рис. 2), перетнувши нейтральну позначку. Цьому сприяли такі чинники, як початок здійснення реформ, відносна стабілізація національної валюти, прийняття нових законів, створення можливості вільного доступу до державних даних і лібералізація валютного законодавства. Однак низка негативних чинників усе ще впливає на рівень цього індексу. Вже в першій половині 2019 р. можемо спостерігати зменшення показника, який сягнув позначки 2,85. Це свідчить про значне погіршення настроїв бізнесу, адже поряд з низкою таких негативних факторів, як корупція та постійне зменшення довіри до судової системи, відтік робочої сили за межі країни, мають місце ще й політичні та економічні потрясіння.

Інноваційна діяльність є одним із чільних факторів соціально-економічного розвитку. На думку І. А. Чухно, «...економічне зростання, досягнуте на основі інноваційного розвитку сприятиме, по-перше, подальшому нарощуванню економічного потенціалу нашої держави і темпів економічного розвитку,

а по-друге, підвищенню добробуту населення, рівня і якості його життя, що є однією з основних задач державної політики та сприятиме, на цій основі, розвитку соціальної сфери, в тому числі соціальної інфраструктури та, в підсумку, стабілізації ситуації в державі, забезпеченню її економічної й соціальної безпеки» [11, с. 72].

Починаючи з 2007 р. Корнельський університет, спільно зі школою бізнесу INSEAD та Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (ВОІВ), складають Глобальний рейтинг інновацій (GII). Розглянувши показник у динаміці (рис. 3), можемо побачити, що з 2013 р. Україна за GII практично щороку піднімається на декілька сходинок вгору. Займати відносно сильну позицію в інноваційній сфері дозволяють показники якості людського капіталу та науки, а також патентної активності. Проте у 2019 р. Україна зайняла 47 позицію серед 129 держав і входить до групи країн, що мають рівень інновацій нижче середнього. Цей показник на 5 позицій гірше, ніж у 2018 р.

Варто зазначити, що, незважаючи на високий рівень освіти, Україна має низький рівень інвести-

цій у науку та технології, практично не існує зв'язку між наукою та промисловістю, бізнес знаходиться в скрутному становищі та не має достатнього доступу до фінансових ресурсів.

Рівень життя населення – це той показник, який безпосередньо відображає рівень соціально-економічного розвитку держави. «Про рівень життя населення можна судити, оцінивши його матеріальне становище, соціально-економічні аспекти розвитку суспільства за досліджуваний період. Стабільність фінансового забезпечення рівня життя населення залежить від темпів науково-технічного прогресу, інновацій, що покладені в основу підприємницьких здібностей» [13, с. 101].

Показники, які характеризують рівень життя населення, умовно можна поділити на чотири групи [14, с. 283]:

- ✦ *економічні*: ВВП на душу населення, середньомісячна номінальна заробітна плата, мінімальна пенсія, доходи домогосподарств, індекс споживчих цін;
- ✦ *соціально-економічні*: реальний наявний дохід, реальний розмір заробітної плати, реаль-

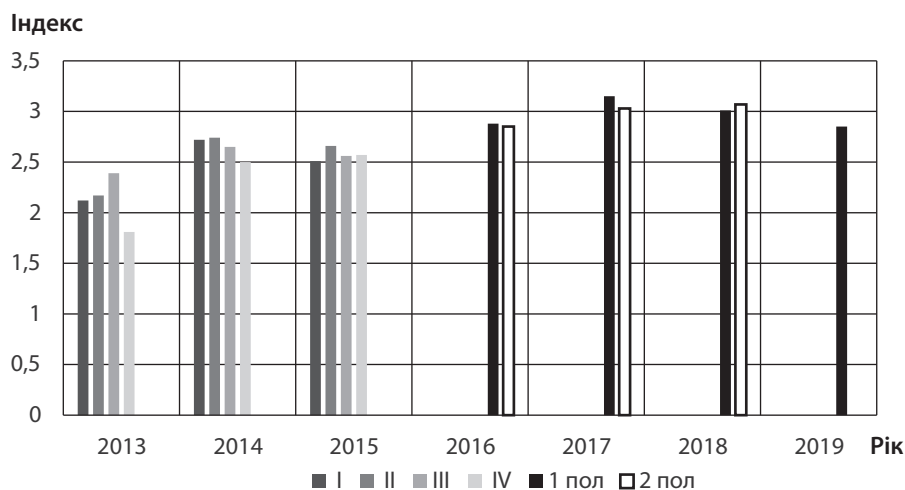

Рис. 2. Динаміка індексу інвестиційної привабливості України (2013–2019 рр.)

Джерело: побудовано на основі даних ЕВА [10].

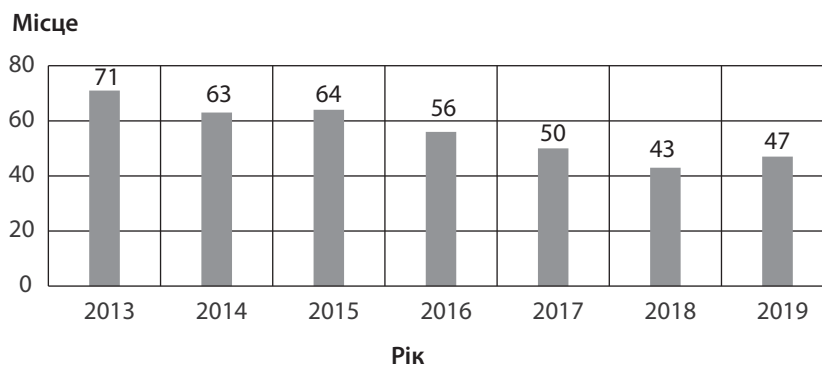

Рис. 3. Місце України в Глобальному рейтингу інновацій (2013–2019 рр.)

Джерело: побудовано на основі даних GII [12].

ний розмір пенсії, частка неспоживчих сукупних витрат, рівень безробіття;

- ✦ *соціальної напруги*: рівень бідності, частка населення, що отримує мінімальний розмір пенсії, частка населення, що отримує мінімальний розмір заробітної плати, заборгованість по заробітній платі, рівень безпеки;
- ✦ *соціальні*: очікувана тривалість життя, тип відтворення населення, забезпеченість населення житлом, захворюваність населення, рівень освіченості.

Аналізуючи показники рівня життя населення, що визначаються Міністерством соціальної політики України, можемо зрозуміти, що в основу їх розрахунку покладено матеріальний добробут людини. Протягом останніх трьох років можемо спостерігати збільшення номінальної зарплати та пенсії, проте ці показники не відображають реального стану. Варто зазначити, що згідно з даними Міжнародного центру перспективних досліджень, майже третині українського населення не вистачає коштів для задоволення необхідних життєвих потреб [15]. Таким чином, можна переконалися, що практично неможливо забезпечити високий рівень життя населення, коли реальні ціни на товари та послуги зростають швидшими темпами, ніж розмір мінімальної пенсії чи зарплати.

Наразі використовується новий інтегральний показник соціального розвитку в країнах – Індекс людського розвитку (ІЛР). Він публікується як частина звіту Програми розвитку Організації об'єднаних націй (ПРООН). Т. М. Болотова зі співавторами зазначають: «Індекс людського розвитку – це багатовимірний показник розвитку держави, який показує взаємозв'язок різних показників людського розвитку та показників економічного зростання держави. Людський розвиток включає економічне зростання держави, зайнятість та рівень життя людей, нерівності людей і загального людського розвитку» [16, с. 14]. Це інтегральний показник, що кожного року розраховується для міждержавного порівняння та вимірювання рівня життя, освіти та грамотності, со-

ціального захисту та довголіття, рівня злочинності та екології, дотримання прав людини, які є фундаментальними характеристиками людського потенціалу території, що досліджується.

У 2017 р. Індекс людського розвитку здобув 88 позицію зі 189 можливих (рис. 4). Цей результат є найгіршим за останні 4 роки. Ринкові перетворення в незалежній Україні здійснювалися в соціально-економічному середовищі, сформованому в умовах централізованої економіки. Як результат, переваги ринкової економіки не могли проявити себе повною мірою. Україна за роки незалежності, на жаль, не стала високорозвиненою країною, незважаючи на багатий природно-ресурсний потенціал та сприятливе геополітичне становище. Останні чотири роки наша держава переживає досить складний період своєї історії, який пов'язаний з військовим конфліктом з Росією на сході України. Це негативно відображається на всіх показниках соціально-економічного розвитку країни та загострює внутрішньополітичну кризу.

«Кінцевою метою соціально-економічного розвитку будь-якої країни та її регіонів є підвищення рівня життя своїх громадян. Темпи економічного зростання є пріоритетними в оцінці рівня життя населення за умови ефективного розподілу фінансових ресурсів через Державний бюджет України» [18, с. 222]. На сьогоднішній день рівень життя населення та рівень людського розвитку є найбільш вагомими категоріями, які лежать в основі існування певної території як цілісної держави.

Соціально-економічний розвиток – це надзвичайно складна категорія, на яку впливає безліч чинників. В Україні, згідно з Доктриною збалансованого розвитку «Україна 2030», існує ряд критичних оперативних факторів, які гальмують розвиток країни. До них належать: державний борг України; втрати від окупації Криму та військових дій на сході України; тіньова економіка та масштаби корупції, що з нею пов'язані; неефективна та досить застаріла система пенсійного забезпечення [19, с. 29]. Згідно з висновками експертів Всесвітнього економічного форуму

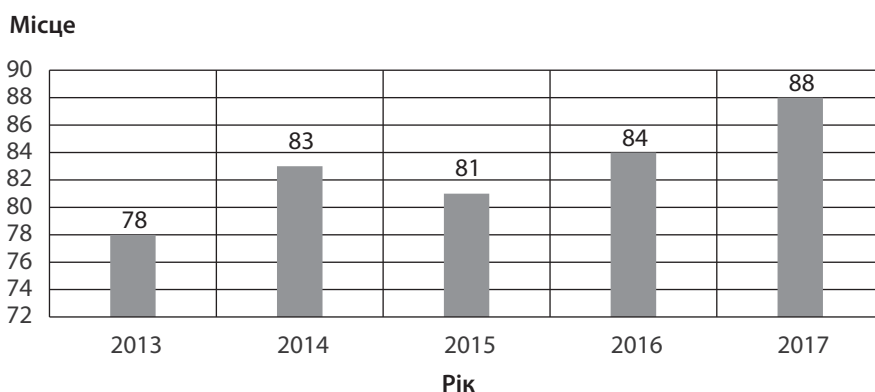

Рис. 4. Місце України в рейтингу країн по Індексу людського розвитку (2014–2017 рр.)

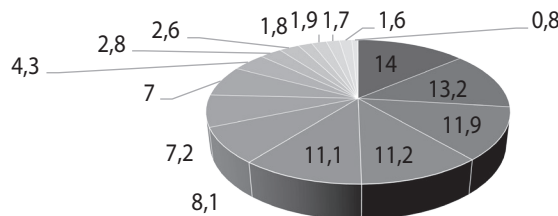
Джерело: побудовано на основі даних UNDP [17].

чинники стримування соціально-економічного розвитку можна деталізувати (рис. 5). Тут корупція має найбільш гальмівну силу, далі бачимо великий ступінь впливу недосконалої грошово-кредитної та податкової систем, соціальної нестабільності.

Таким чином, сукупний негативний вплив зазначених факторів на економіку країни гальмує соціально-економічний розвиток, є причиною занепаду в суспільстві, посилюючи ризик перетворення України в сировинний придаток високорозвинених держав.

кращити купівельну спроможність населення, однак також спричиняло обвали національної валюти що, відповідно, призводило до знецінення заощаджень.

Для забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку та зайняття вагової ніші в міжнародному просторі Україні необхідно здійснити модернізацію всіх сфер своєї діяльності. Країна має великий внутрішній потенціал, який дозволить значно покращити динаміку соціального та економічного розвитку. ■

14 – Корупція	13,2 – Політична нестабільність
11,9 – Інфляція	11,2 – Неefективна державна політика
11,1 – Доступ до фінансування	8,1 – Нестабільність уряду
7,2 – Податкові ставки	7,0 – Податкове регулювання
4,3 – Регулювання іноземної валюти	2,8 – Недостатній розвиток інфраструктури
2,6 – Обмежувальні норми трудового законодавства	1,8 – Недостатній потенціал для інновацій
1,9 – Злочинність і крадіжки	1,7 – Низька трудова етика національної робочої сили
1,6 – Низький рівень охорони здоров'я	0,8 – Малоосвічена робоча сила

Рис. 5. Чинники негативного впливу на економіку України (бал)

Джерело: побудовано на основі даних [19].

ВИСНОВКИ

Соціально-економічний розвиток України протягом останніх років не був вражаючим. Країна переживає низку суперечливих намірів та заходів, проте поки не видно реального зсуву, а іноді навіть втрачаються певні можливості для подальшого розвитку. Маємо слабку, проте позитивну економічну динаміку та досі недосконалу національну економіку. Враховуючи тенденції останніх років, Україні хоч і не вдалося побороти всі кризові явища та вийти на шлях стійкого зростання, однак розпочаті напрямки реформувальні є вкрай позитивними.

Вітчизняна структура ВВП відображає високий рівень споживання та надзвичайно низький рівень заощаджень. Це впливає як на створення інвестиційних ресурсів, так і на формування зовнішньоекономічного дефіциту. Інвестиційна привабливість України знаходиться на вкрай низькому рівні, проте її рівень має тенденцію до покращення.

Що стосується рівня життя населення України, то тут можемо спостерігати низку суперечливих обставин. Протягом останніх п'яти років збільшення номінальних доходів населення відбувалося швидше, ніж зростання номінального ВВП. Це дозволило по-

ЛІТЕРАТУРА

- Харчук Д.** Сучасний стан соціально-економічного розвитку регіонів України: проблеми і перспективи // І Міжвузівська студентська науково-практична інтернет-конференція «Стратегічні імперативи економіки та управління в умовах сталого розвитку» (м. Житомир, 18–20 грудня 2017 р.). Житомир : ЖДУ ім. І. Франка. [Електронний ресурс]. URL: http://eprints.zu.edu.ua/26152/1/Денис_Харчук.PDF
- Сімків Л. Є.** Економічне зростання як індикатор якості економічних реформ. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2015. Вип. 2. Ч. 1. С. 66–70.
- Chorna N. P., Chorny R. S., Shandruk S. K.** Socio-economic development of Ukraine: new challenges and threats. *Науковий вісник Полісся*. 2018. № 1. Ч. 1. С. 100–107.
- Макаренко М. В.** Економічний потенціал регіону як основа його розвитку. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія «Економічні науки»*. 2017. Вип. 34. С. 12–18.
- Касілов І. І.** Валовий внутрішній продукт та застосування методів його розрахунку. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 13 (1). С. 42–47.
- Офіційний сайт Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- The World Bank. URL: <https://www.worldbank.org/>
- Новий економічний курс України. Стратегія інноваційного розвитку України. 2018. 401 с. URL: https://nku.com.ua/wp-content/themes/nku/img/NKU_book.pdf

9. **Аверкина М. Ф., Вальчук В. В.** Забезпечення соціально-економічного розвитку міст. *Ефективна економіка*. 2019. № 4. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.4.1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6976>

10. European Business Association. URL: <http://www.eba.com.ua/uk>

11. **Чухно І. А.** Роль інновацій в забезпеченні соціально-економічного розвитку регіону. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 7. С. 71–74.

12. The Global Innovation Index. URL: <https://www.globalinnovationindex.org>

13. **Гордей О. Д.** Соціально-економічні чинники зниження рівня життя населення у кризовий період розвитку України. *Економічний вісник університету*. 2015. № 25. С. 99–104.

14. **Hordei O., Patsai B.** Priority directions of the financial support of the population's living standards in Ukraine. *University Economic Bulletin*. 2018. No. 36/1. P. 275–285.

15. Офіційний сайт Міжнародного центру перспективних досліджень. URL: <http://icps.com.ua/>

16. Вплив рівня освіти населення на індекс людського розвитку / Т. М. Болотова, О. М. Крюкова, С. К. Василик та ін. *ScienceRise*. 2019. № 5. С. 14–18.

17. United Nations Development Programme. URL: <https://www.undp.org/>

18. **Гордей О. Д.** Взаємозалежність рівня життя населення та індексу людського розвитку в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 8 (1). С. 219–222.

19. Україна 2030: доктрина збалансованого розвитку / Жилінська О., Мельничук О., Антонюк Л. та ін. Львів : Кальварія, 2017. 163 с.

REFERENCES

Averkyna, M. F., and Valchuk, V. V. "Zabezpechennia sotsialno-ekonomichnoho rozvytku mist" [Providing Social and Economic Development of the City]. *Efektivna ekonomika*. 2019. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.4.1. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6976>

Bolotova, T. M. et al. "Vplyv rivnia osvity naselennia na indeks liudskoho rozvytku" [Impact of the Level of Education of the Population on the Human Development Index]. *ScienceRise*, no. 5 (2019): 14-18.

Chorna, N. P., Chorny, R. S., and Shandruk, S. K. "Socio-economic Development of Ukraine: New Challenges and Threats". *Naukovyi visnyk Polissia*, vol. 1, no. 1 (2018): 100-107.

Chukhno, I. "Rol innovatsii v zabezpechenni sotsialno-ekonomichnoho rozvytku rehionu" [The Role of Innovation to Ensure Socio-Economic Development of the Region]. *Investyt-sii: praktyka ta dosvid*, no. 7 (2015): 71-74.

European Business Association. <http://www.eba.com.ua/uk>

Hordei, O. D. "Sotsialno-ekonomichni chynnyky znyzhen-nia rivnia zhyttia naselennia u kryzovyi period rozvytku Ukrainy" [The Social and Economic Factors Decline in Living Standards during the Crisis Period of Development of Ukraine]. *Ekonomichnyi visnyk universytetu*, no. 25 (2015): 99-104.

Hordei, O. D. "Vzaiemozalezhnist rivnia zhyttia naselennia ta indeksu liudskoho rozvytku v Ukraini" [Interdependence Living Standards and Human Development Index in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, no. 8 (1) (2014): 219-222.

Hordei, O., and Patsai, B. "Priority Directions of the Financial Support of the Population's Living Standards in Ukraine". *University Economic Bulletin*, no. 36/1 (2018): 275-285.

Kasilov, I. I. "Valovy vnutrishnii produkt ta zastosuvannia metodiv yoho rozrakhunku" [Gross Domestic Product and Methods of its Calculation]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, no. 13 (1) (2017): 42-47.

Kharchuk, D. "Suchasnyi stan sotsialno-ekonomichnoho rozvytku rehioniv Ukrainy: problemy i perspektyvy" [The Current State of Socio-economic Development of Ukrainian Regions: Problems and Perspectives]. *Stratehichni imperatyvy ekonomiky ta upravlinnia v umovakh staloho rozvytku*. 2017. http://eprints.zu.edu.ua/26152/1/Денис_Харчук.PDF

Makarenko, M. V. "Ekonomichnyi potentsial rehionu yak osnova yoho rozvytku" [The Economic Potential of the Region as the Basis for its Development]. *Visnyk Pryazovskoho derzhavnoho tekhnichnoho universytetu. Seriya «Ekonomichni nauky»*, no. 34 (2017): 12-18.

"Novyi ekonomichnyi kurs Ukrainy. Stratehiia innovatsiinoho rozvytku Ukrainy. 2018" [New Economic Course of Ukraine. Strategy of Innovative Development of Ukraine. 2018]. https://nku.com.ua/wp-content/themes/nku/img/NKU_book.pdf

Ofitsiyni sait Derzhavna sluzhba statystyky. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Ofitsiyni sait Mizhnarodnoho tsentru perspektyvnykh doslidzhen. <http://icps.com.ua/>

Simkiv, L. Ye. "Ekonomichne zrostannia yak indyikator yakosti ekonomichnykh reform" [Economic Growth as an Indicator of Quality of Economic Reforms]. *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu*, vol. 1, no. 2 (2015): 66-70.

The Global Innovation Index. <https://www.globalinnovationindex.org>

The World Bank. <https://www.worldbank.org/>

United Nations Development Programme. <https://www.undp.org/>

Zhylinska, O. et al. *Ukraina 2030: doktryna zbalansovano-ho rozvytku* [Ukraine 2030: The Doctrine of Balanced Development]. Lviv: Kalvariia, 2017.